

ŠVIETIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO 2012 M. APŽVALGA

VIDUTINĖS SAVIVALDYBĖS

Parengė Regioninės politikos analizės skyriaus specialistai:

Kazimieras Bukota
El. paštas kazimieras.bukota@smm.lt
Tel. (8 343) 91 257

Danutė Tarasevičienė
El. paštas danute.taraseviciene@smm.lt

Alma Valevičiūtė
El. paštas alma.valeviciute@smm.lt
Tel. (8 37) 537 184

Jonas Vaščėga
El. paštas jonas.vascega@smm.lt
Tel. (8 343) 91 257

Regina Vasiliauskienė
El. paštas regina.vasiliauskiene@smm.lt
Tel. (8 37) 537 182

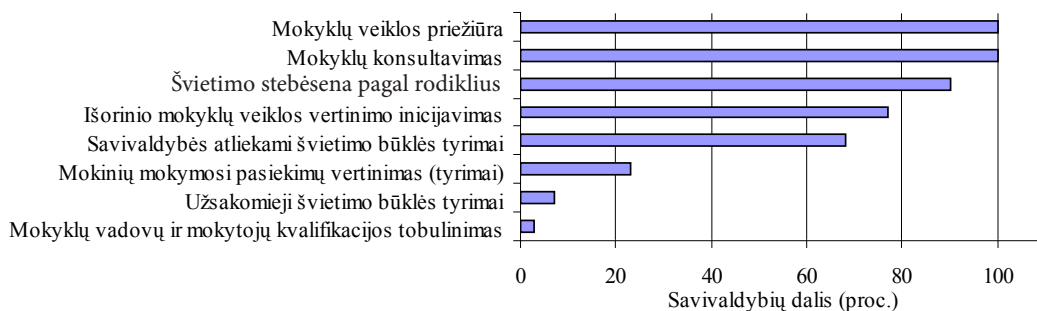
Jūratė Venckienė
El. paštas jurate.venckiene@smm.lt
Tel. (8 315) 56 989

Danutė Višinskytė
El. paštas danute.visinskyte@smm.lt
Tel. (8 37) 537 182

Savivaldybėse taikomi švietimo kokybės užtikrinimo būdai

Dauguma savivaldybių, siekdamas gerinti švietimo kokybę, taiko tokius kokybės užtikrinimo būdus: mokyklų konsultavimą, mokyklų veiklos priežiūrą, švietimo stebėseną, išorinį mokyklų vertinimą ir švietimo būklės tyrimus. Minėtus būdus pasirenko nuo 68 iki 100 proc. savivaldybių. Mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas (tyrimai) svarbūs 23 proc. savivaldybių. Užsakomieji švietimo būklės tyrimai taikomi tik Radviliškio ir Ukmergės rajonų savivaldybėse. Kaip mažiausiai svarbų užtikrinant kokybę aptariamoms grupėms savivaldybės nurodo mokyklų vadovų ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimą.

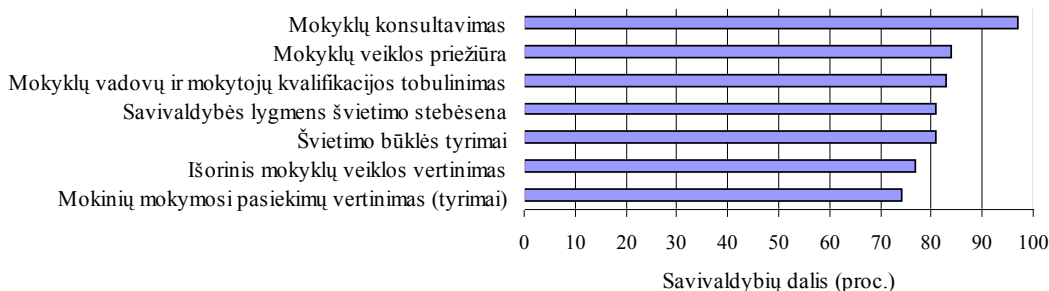
1 pav. Savivaldybių taikomi švietimo kokybės užtikrinimo būdai

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Išvardytus švietimo kokybės užtikrinimo būdus aptariamoms savivaldybės vertina gerai ir labai gerai. Mokyklų konsultavimą ir mokyklų veiklos priežiūrą taip vertina atitinkamai 97 ir 84 proc. savivaldybių.

2 pav. Savivaldybių taikomų švietimo kokybės užtikrinimo būdų vertinimas (4–5 balai)

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Beveik visų vidutinių savivaldybių švietimo strateginių planų tikslai atspindi švietimo kokybės siekius. Pastebėtina, kad strateginiuose tiksluose siekiama gerinti ugdymo ar paslaugų kokybę dažniausiai apibūdinama abstrakčiai, stokojama konkrečiau, aiškaus pokyčio formulavimo. Švietimo padalinių veiklos ataskaitų analizė leidžia teigti, kad turimais švietimo stebėsenos rodikliais iš dalies naudojama vertinant švietimo sistemos būklę, rengiant mokyklų tinklo pertvarkos planus, tačiau nepraktikuojama rodiklius naudoti matuojant, kiek buvo pasiekti užsibrėžti tikslai.

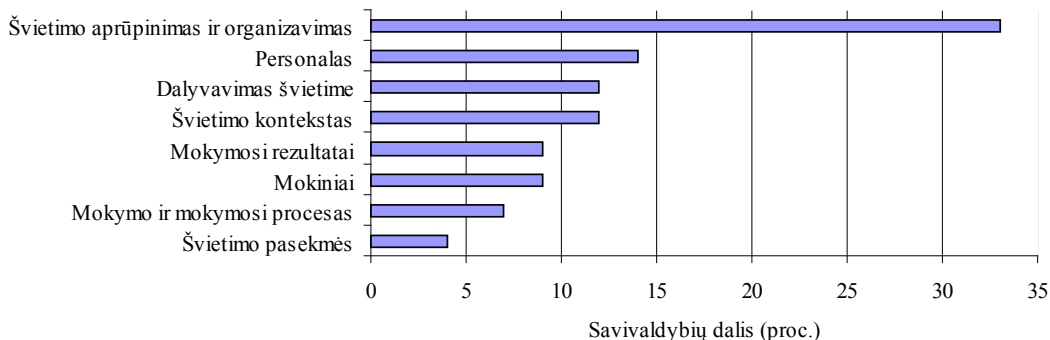
Savivaldybės lygmens švietimo stebėseną

Švietimo stebėseną LR švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804) apibrėžiama kaip nuolatinė švietimo būklės ir kaitos analizė, vertinimas, prognozavimas. Minėto įstatymo 53 str. įtvirtinta nuostata, kad švietimo stebėsenos paskirtis yra sudaryti sąlygas visiems švietimo valdymo subjektams priimti pagrįstus sprendimus ir vykdyti švietimo kokybę laiduojantį valdymą.

Valstybės švietimo stebėseną vykdo švietimo ir mokslo ministerija, kitos įstaigos, įgaliotos švietimo ir mokslo ministro, savivaldybių administracijos, mokyklos, o ją reglamentuoja švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka – Valstybės švietimo stebėsenos tvarkos aprašas (Žin., 2005, Nr. 141-5082; 2010, Nr. 77-3984; 2012, Nr. 98-5004) ir Valstybės švietimo stebėsenos rodikliai (Žin., 2006, Nr. 3-80; 2012, Nr. 98-5003).

Švietimo stebėsenos tvarka įteisinta 78 proc. analizuojamos grupės savivaldybių. Daugiausia dėmesio vykdant švietimo stebėseną savivaldybėse skiriama aprūpinimo ir organizavimo rodikliams (jie sudaro 33 proc. visų taikomų stebėsenos rodiklių). Rečiausiai naudojami švietimo pasekmių rodikliai (apie 4 proc.).

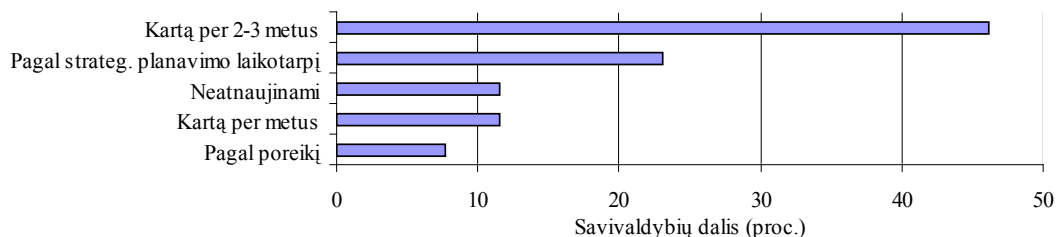
3 pav. Savivaldybių švietimo stebėsenos rodiklių grupės

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Aptariamoje savivaldybių grupėje švietimo stebėsenos rodiklius anksčiausiai, 2003 m., pradėjo taikyti Šakių rajono savivaldybė. Švietimo stebėsenos proveržis, taikant rodiklius, įvyko 2006 m., kai į šį procesą įsitraukė 23 proc. aptariamų savivaldybių (nėra informacijos apie 10 proc. savivaldybių švietimo stebėsenos rodiklių taikymo pradžią). Dauguma savivaldybių (46 proc.) švietimo stebėsenos rodiklius atnaujina kartą per 2–3 metus. Kelmės, Šilalės rajonų ir Marijampolės savivaldybės taiko neatnaujintus stebėsenos rodiklius.

4 pav. Švietimo stebėsenos rodiklių atnaujinimas

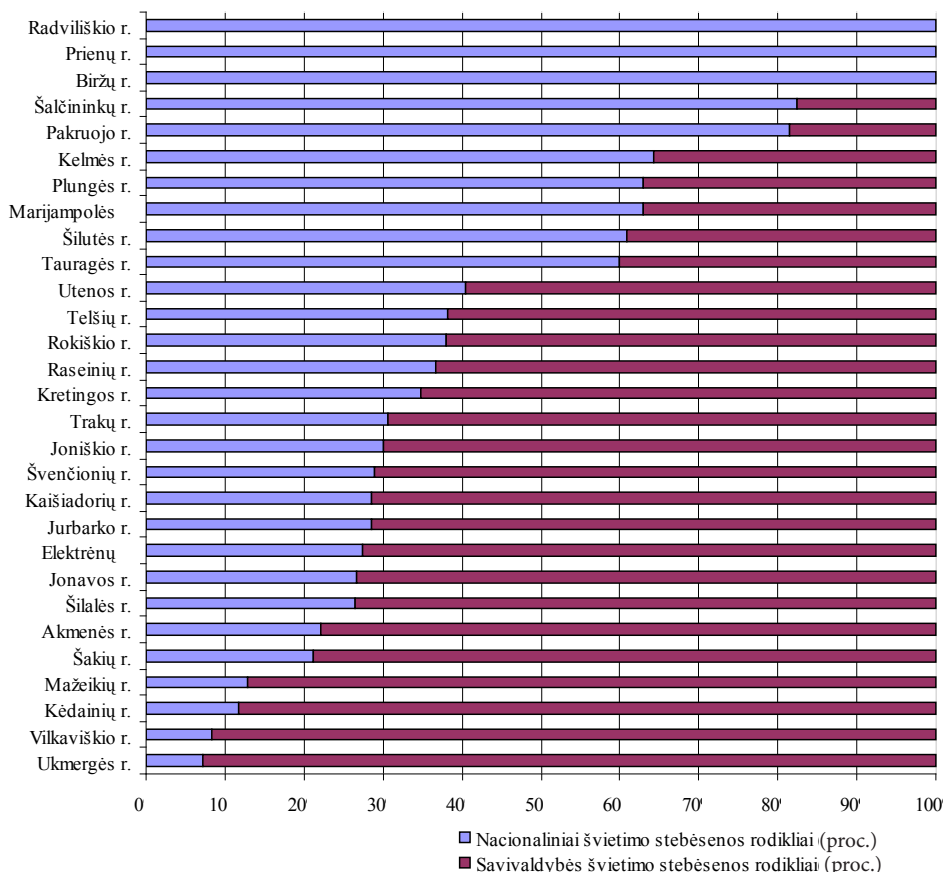

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Vidutinės savivaldybės naudoja įvairius švietimo stebėsenos rodiklių duomenų šaltinius. Visos naudoja mokyklų teikiamus, Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS), Nacionalinio egzaminų centro (NEC) duomenis, 78,6 proc. – Statistikos departamento (SD), 67,9 proc. – Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (NMVA), 46 proc. – nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų duomenis, 42,9 proc. – Švietimo ir mokslo ministerijos užsakytų / atliktų tyrimų, 39,3 proc. – savivaldybių užsakytų / atliktų tyrimų, 14,3 proc. – tarptautinių tyrimų duomenis.

Dauguma aptariamų grupės savivaldybių yra parengusios švietimo stebėsenos rodiklių sąrašus. Rodiklių skaičius juose svyruoja nuo 23 iki 69. Beveik visų aptariamų grupės savivaldybių administracijos orientuojasi į ankstesnio laikotarpio, t. y. 2005 m., rodiklius, ir tik nedidelė dalis savivaldybių (Kretingos, Vilkaviškio, Kėdainių rajonų) sąrašus atnaujina pagal 2012 m. rekomenduojamą valstybės (strateginių) švietimo stebėsenos rodiklių sąrašą. Daugiau nei 60 proc. vidutinių savivaldybių, įvertinusių savo rajonų švietimo, ekonominius, socialinius poreikius, pasirenka aktualius regionui švietimo stebėsenos rodiklius ir derina juos su nacionaliniais.

5 pav. Švietimo stebėsenos rodikliai savivaldybėse

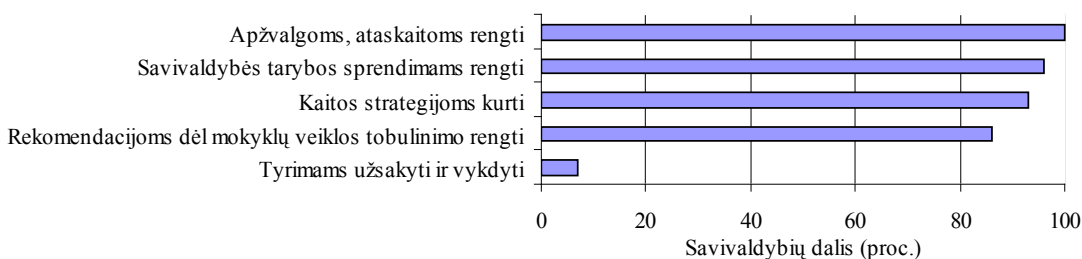
Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Apie 10 proc. savivaldybių renkami tik nacionalinius švietimo stebėsenos rodiklius, o kitos – ir nacionalinius, ir savivaldybei aktualius rodiklius. Skiriasi ir savivaldybių taikomų švietimo stebėsenos rodiklių skirstymo į grupes praktika. Dauguma aptariamų grupės savivaldybių (apie 80 proc.) stebėsenos rodiklius skirsto į grupes pagal apibūdinamą švietimo sistemos komponentą: švietimo kontekstą, aprūpinimą ir organizavimą, personalą, mokinius, dalyvavimą švietime, mokymo ir mokymosi procesus, mokymosi rezultatus, švietimo pasekmes ar švietimo sistemos stebėjimą (metarodikliai). Vidutinės savivaldybės labiausiai išplėtojusios švietimo konteksto (nuo 2 iki 9 rodiklių), personalo (nuo 3 iki 25), švietimo aprūpinimo ir organizavimo (nuo 8 iki 25) rodiklių grupes. Mokymo ir mokymosi procesų, mokymosi rezultatų grupėse vyrauja panašūs rodiklių skaičiai (nuo 1 iki 10); mažiausiai savivaldybėms reikšminga švietimo pasekmių rodiklių grupė, nes apie 20 proc. savivaldybių į rodiklių sąrašus minėto komponento neįtraukė. 68 proc. aptariamų grupės savivaldybių reikšmingiausiais laiko švietimo materialinio aprūpinimo ir finansavimo, 57 proc. – mokinius apibūdinančius, 54 proc. – personalą apibūdinančius rodiklius. Tik 21 proc. aptariamų grupės savivaldybių vertina švietimo pasekmių komponento rodiklius, apibūdinančius kokybės būklę ar sukurtą produktą pasibaigus tam tikram švietimo proceso etapui.

Apie 30 proc. šios grupės savivaldybių švietimo stebėsenos rodiklių sąrašuose aptaria rodiklius, aprašo duomenų šaltinius, rinkimo periodiškumą, analizės metodiką. Tačiau veiklos ataskaitos rodo, kad tik maža dalis savivaldybių gautus rezultatus naudoja veiklai įsivertinti ir planavimo kokybei gerinti (veiklos ataskaitos iš dalies grįstos rajono švietimo būklės kiekybine statistika ir priežiūros rezultatais).

Vidutinės savivaldybės, renkančios stebėsenos duomenis, naudoja juos įvairioms apžvalgoms, ataskaitoms, savivaldybės tarybos sprendimams rengti, kaitos strategijoms kurti. Apklausos duomenimis, dauguma savivaldybių (86 proc.) teigia šiuos duomenis naudojančios rekomendacijoms, kaip tobulinti mokyklų veiklą, rengti. Tik dvi šios grupės savivaldybės stebėsenos duomenimis grindžia švietimo būklės tyrimų užsakymus ir vykdymą.

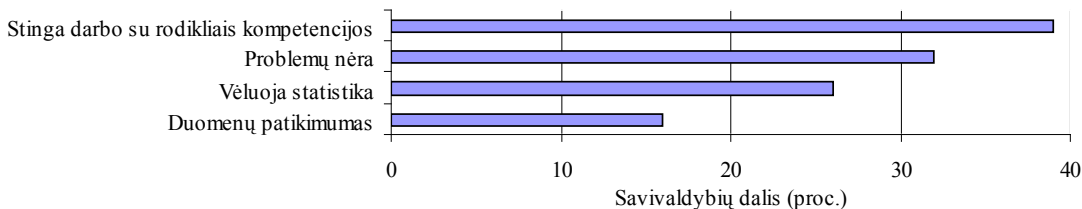
6 pav. Stebėsenos duomenų panaudojimas

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Trečdalis apklausoje dalyvavusių vidutinio dydžio savivaldybių teigė, kad vykdant švietimo stebėseną pagal rodiklius jiems nekyla jokių problemų. Tačiau beveik 40 proc. respondentų pripažino, kad savivaldybių specialistams stinga darbo su rodikliais patirties, kompetencijos analizuojant ir pritaikant surinktus duomenis tiksliniams poreikiams. Dalis savivaldybių problema laiko tai, kad kai kurios statistinius duomenis administruojančios institucijos juos pateikia labai pavėluotai, kad dalis surenkamų duomenų yra nepatikimi.

7 pav. Problemos, kylančios dėl švietimo stebėsenos naudojant rodiklius

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

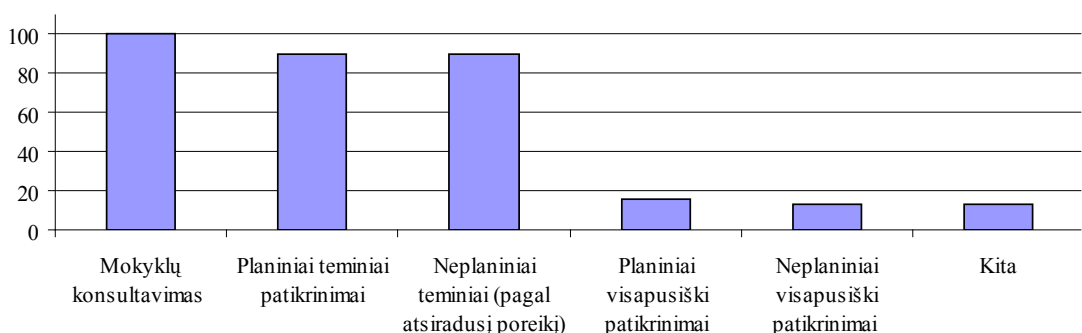
Mokyklų veiklos priežiūra

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 64 straipsnio 1 punkte apibrėžta švietimo priežiūros paskirtis – stebėti švietimo prieinamumą ir kokybę ir skatinti švietimo tobulinimą, konsultuoti ir vertinti veiklą. Šio straipsnio 4 punkte nurodyta, kad „mokyklų veiklos priežiūrą atlieka savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija <...>, savivaldybės vykdomoji institucija <...>, prirėkęs pasitelkdami išorės vertintojus.“

Aptariamų grupės savivaldybių administracijų švietimo padaliniai svarbiausiais švietimo kokybės užtikrinimo būdais pripažino savivaldybės mokyklų veiklos priežiūrą ir mokyklų konsultavimą (100 proc.), taip pat savivaldybės lygmens švietimo stebėseną naudojant rodiklius (90 proc.) ir išorinio mokyklų vertinimo inicijavimą (70 proc.).

Savivaldybių administracijų švietimo padalinių vykdomų mokyklų veiklos priežiūros formų analizė rodo, kad dažniausiai į mokyklas vykstama konsultuoti. Kita dažnai taikoma priežiūros forma yra planiniai ir neplaniniai teminiai patikrinimai (pagal atsiradusį poreikį). Gerokai mažiau vykdoma planinių ir neplaninių visapusiškų patikrinimų.

8 pav. Savivaldybių taikomos mokyklų veiklos priežiūros formos (dalis proc.)

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

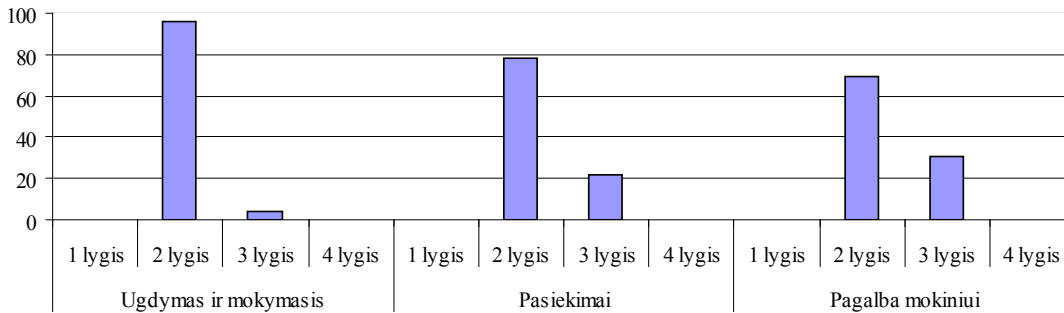
Visas mokyklas du kartus per metus patikrina 6 proc., kartą per metus – 39 proc., o pusę savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų – 32 proc. savivaldybių švietimo padalinių. 10 proc. apklaustų savivaldybių per metus patikrina daugiau kaip 50 proc. mokyklų. Dalis savivaldybių nurodė, kad į mokyklas švietimo padalinio specialistai vyksta tik pačios mokyklos kvietimu arba iškilus kokiam nors problemai.

Mokyklų išorinis vertinimas

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 37 straipsnio 4 punkte numatoma, kad „Švietimo kokybei gerinti vykdoma švietimo stebėseną, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas...“, o 64 straipsnio 2 ir 4 punktuose išorinis vertinimas apibūdinamas kaip viena iš švietimo priežiūros formų. „Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės vertinimo tvarkos aprašo“ 6 punkte teigiama, kad išorės vertinimo tikslas – skatinti mokyklas tobulėti, siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų.

Vidutinių savivaldybių grupėje išorinį vertinimą, kaip vieną iš švietimo kokybės užtikrinimo būdų, nurodo 77 proc. savivaldybių; išorinio vertinimo svarba švietimo kokybės užtikrinimo savivaldybėje požiūriu įvertinta vidutiniškai 4,2 balo, o mokyklų veiklos įsivertinimo svarba – 4,3 balo. Pagal NMVA pateiktus duomenis (2007 m.–2012 m. I pusmetis) apie vertintų mokyklų aprėptį, šioje grupėje išsiskiria Pasvalio rajono savivaldybė, kurioje, vykdant bandomąjį projektą, jau 2006 m. buvo įvertintos visos mokyklos. Dviejose savivaldybėse išorinis vertinimas nevykdytas nė vienoje mokykloje, trijose – vertinta tik po vieną mokyklą. Per anksčiau minėtą laikotarpį išorinis vertinimas vyko 129 aptariamų savivaldybių mokyklose (21,1 proc.). Apibendrinti trijų iš penkių mokyklų veiklos sričių vertinimo keturiais lygiais duomenys rodo, kad nė vienoje mokykloje šios sritys nebuvo vertintos žemiausiu (pirmu) ir aukščiausiu (ketvirtu) lygiais. Vertinimuose dominuoja antras lygis. Sritis „Pagalba mokiniui“ vertinta geriausiai (61 proc. mokyklų – antru lygiu, 39 proc. mokyklų – trečiu lygiu), tačiau sritis „Ugdymas ir mokymasis“ trečiu lygiu įvertinta tik 3,9 proc. mokyklų.

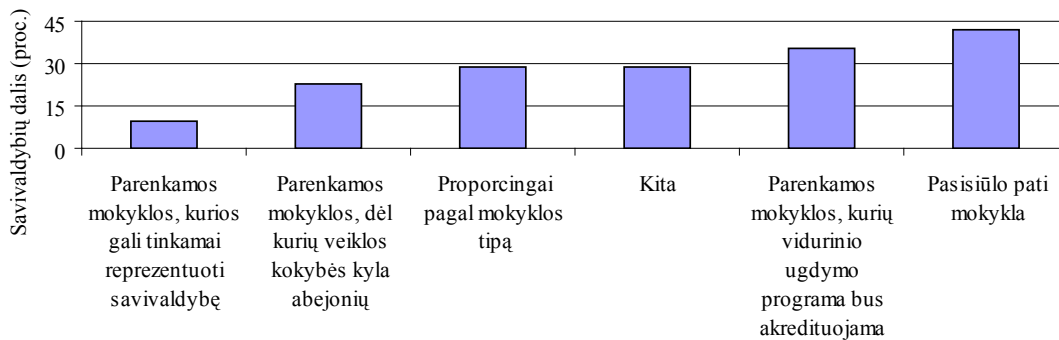
9 pav. Sričių vertinimas lygiais (mokyklų dalis proc.)

Duomenų šaltinis: NMVA

Apklausos duomenimis, parenkant mokyklas išoriniam vertinimui, atliekamam NMVA, laikomasi savanoriškumo ir pragmatizmo principų: dažniausiai pasisiūlo pačios mokyklos (41,9 proc.) arba parenkamos mokyklos, kuriose bus vykdomas vidurinio ugdymo programos akreditavimas (35,5 proc.). Beveik dešimtadalis (9,7 proc.) savivaldybių šioje grupėje išoriniam vertinimui nevengia parinkti mokyklų, kurios gali tinkamai reprezentuoti savivaldybę.

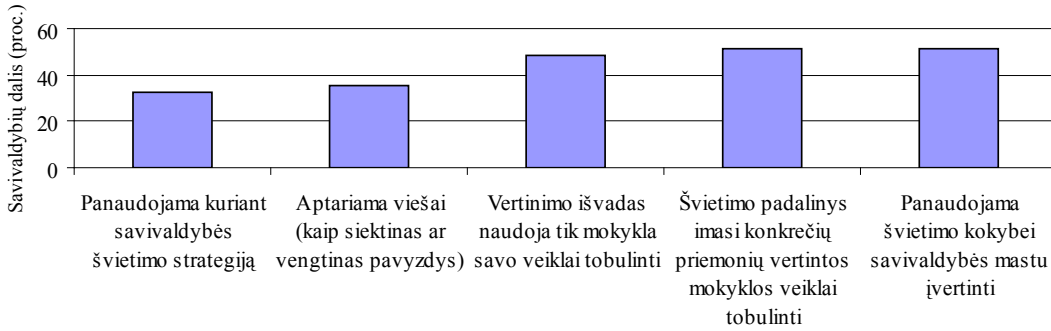
10 pav. Kaip parenkamos mokyklos išoriniam vertinimui

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Išorinio vertinimo medžiaga dažniausiai panaudojama vertintos mokyklos veiklai tobulinti (51,6 proc. savivaldybių) ir švietimo kokybei savivaldybės mastu vertinti (51,6 proc. savivaldybių). Rečiausiai išorinio vertinimo medžiaga naudojama kuriant savivaldybės švietimo strategiją (32,3 proc. savivaldybių). Savivaldybės, kurios naudoja išorinio vertinimo medžiagą kurdamos savivaldybės švietimo strategiją, mokyklų išorinio vertinimo ir veiklos įsivertinimo svarbą vertina aukštesniu baltu – 4,4. Pagalbą mokykloms po išorinio vertinimo rengiant ir įgyvendinant mokyklos veiklos tobulinimo veiksmų planą teigia teikusios 74,2 proc. savivaldybių. Dažniausia pagalbos forma – švietimo padalinio specialistų konsultacijos, patarimai, rekomendacijos rengiant veiklos tobulinimo veiksmų planus. Tai praktikuojama 80,7 proc. savivaldybių. 29 proc. vidutinio dydžio savivaldybių išorinio vertinimo išvados aptariamoms su mokyklų vadovais, bendruomenėmis ar darbo grupėmis veiklos tobulinimo veiksmų planams rengti, 12,9 proc. savivaldybių vykdoma priežiūra ir stebėseną, kaip tuos planus sekasi įgyvendinti. Pavieniais atvejais savivaldybės švietimo padaliniai inicijuoja veiksmingos darbo patirties sklaidą, rekomenduoja partnerius tolesniam tobulėjimui, siūlo konkrečius mokyklų bendruomenių kvalifikacijos tobulinimo renginius.

11 pav. Išorinio mokyklų vertinimo medžiagos panaudojimas

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

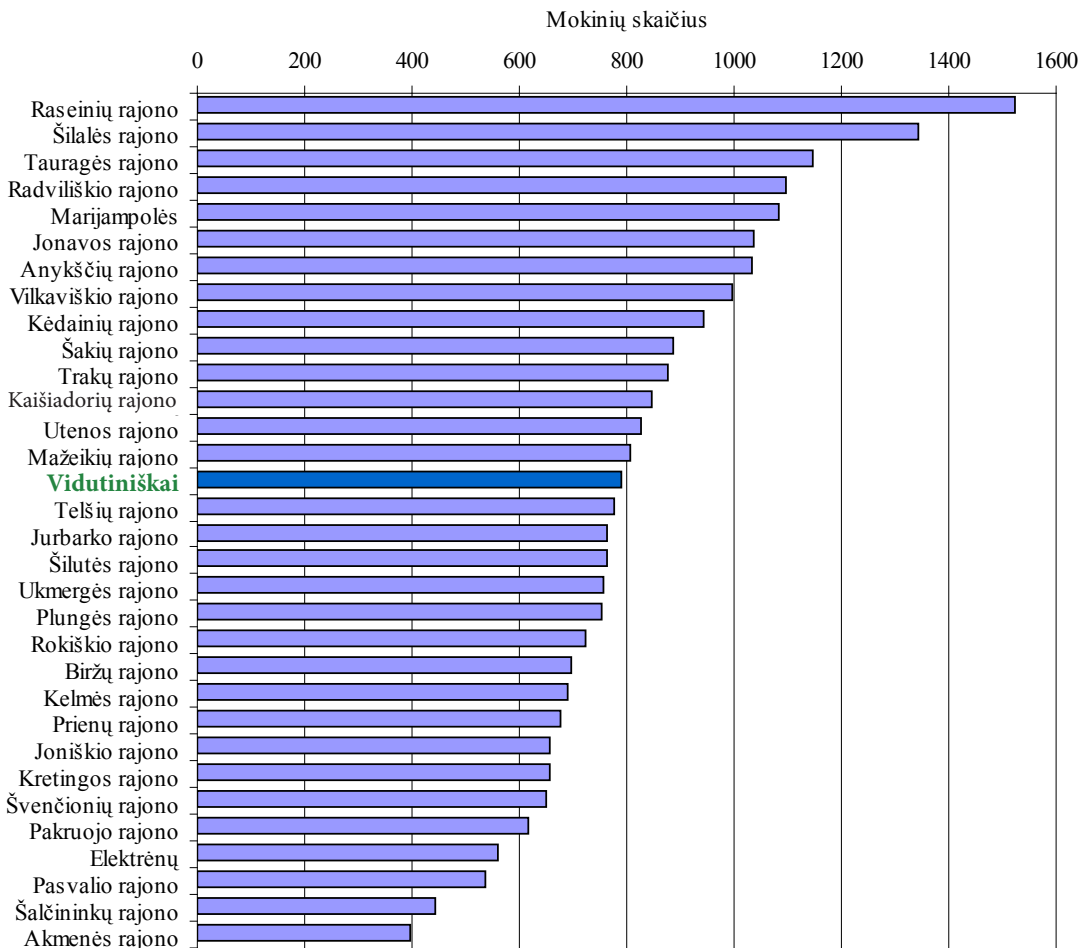
Vertinga patirtis

Beveik penktadalis šios grupės savivaldybių veiksmingomis priemonėmis laiko švietimo padalinių specialistų mokykloms teikiamas įvairaus pobūdžio konsultacijas ir rekomendacijas (nuo strateginio iki ugdymo plano ir pamokos planavimo). 16,1 proc. aptariamų grupės savivaldybių kokybei užtikrinti kaip priemonę naudoja stebėsenos, išorinio vertinimo, vidurinio ugdymo programos akreditavimo medžiagos, kitų duomenų analizę, 12,9 proc. veiksminga priemonė laiko mokyklų tinklo pertvarką; apie 10 proc. savivaldybių nurodo, kad veiksmingos kokybės užtikrinimo priemonės yra šios: teminė ir grįžtamoji kontrolė, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas, vertingos patirties sklaida mokyklų vadovų, jų pavaduotojų klubuose, metodiniuose būreliuose. Pavienės savivaldybės nurodo išorinį vertinimą, pagalbą mokiniams ir mokytojams, tolygų švietimo sistemos finansavimą, tyrimus, švietimo įstaigų renovavimą ir kt.

Beveik trečdalis vidutinių savivaldybių nenurodė turinčios patirties svarstant, kuriant geros mokyklos sampratą. Dviejose savivaldybėse tarp politikų ir mokyklų šiuo klausimu vyksta diskusijos. Beveik pusė (45 proc.) aptariamų grupės savivaldybių teigia, kad veiksmingas kuriant sampratą gali būti dalijimasis gerąja patirtimi, penktadalis (19,4 proc.) savivaldybių kaip galimybę padėti susitarti dėl geros mokyklos sampratos nurodo mokyklų dalyvavimą projektuose, seminaruose. Tačiau nė viena iš aptariamų grupės savivaldybių nenurodė, kad jų lygmeniu būtų susitarta dėl to, kas yra gera mokykla.

Mokinių skaičius, tenkantis vienam savivaldybės švietimo padalinio specialistui, vykdančiam viešojo administravimo funkcijas, yra labai skirtingas ir svyruoja nuo 396 iki 1 524 (vidutiniškai 791 mokiny). Šio santykio vidurkis aptariamoje grupėje viršijamas 14 (45,2 proc.) savivaldybių. Duomenys rodo, kad savivaldybės specialisto ir jam tenkančio mokinių skaičiaus santykis koreliuoja su per metus patikrinamų mokyklų skaičiumi: mažiausiai mokyklų per metus patikrinama tose savivaldybėse, kuriose vienam specialistui tenka didžiausias mokinių skaičius (Raseinių, Šilalės, Radviliškio, Jonavos, Vilkaviškio, Trakų rajonų savivaldybės).

12 pav. Mokinių skaičius, tenkantis vienam specialistui

Duomenų šaltinis: savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų informacija

Rezultato rodiklių apibendrinimas

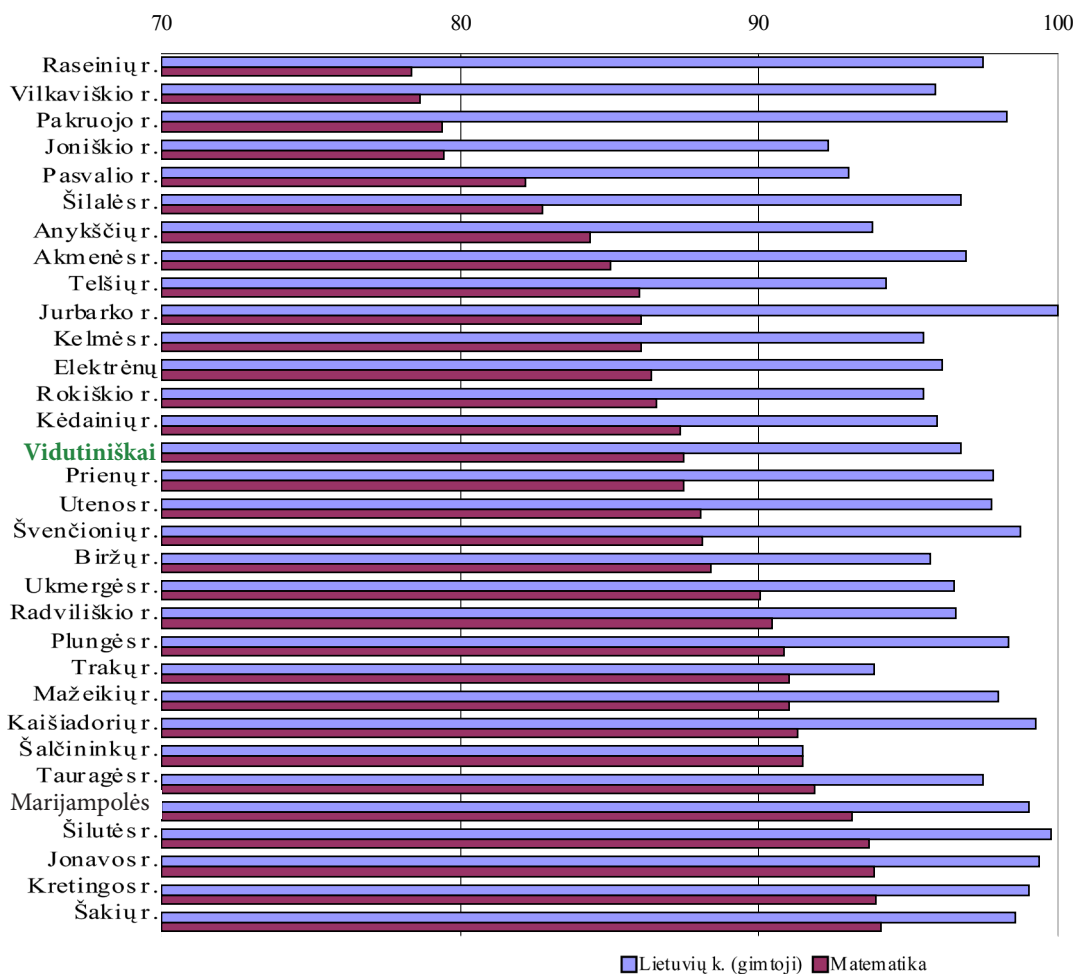
Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai

Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (toliau tekste – PUPP) tikslas – atliepti pasikeitusius švietimo poreikius ir pagerinti apibendrinamojo vertinimo kokybę. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-2558 patvirtintą Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašą, nuo 2012 metų pagrindinio ugdymo pasiekimų (lietuvių kalbos (gimtosios) ir matematikos) patikrinimas tapo privalomas. 2012 m. vidutinio dydžio savivaldybių grupėje lietuvių k. (gimtosios) (raštu) patikrinime dalyvavo 10 213, o matematikos – 10 187 mokiniai. NEC pateikti duomenys rodo, kad vidutiniškai 96 proc. dešimtokų sėkmingai dalyvavo lietuvių kalbos (gimtosios), 87 proc. – matematikos pasiekimų patikrinime. Sėkmingai dalyvavusių lietuvių kalbos (gimtosios) pasiekimų patikrinime ir įvertintų 4–10 balų mokinių dalis svyruoja nuo 91,5 iki 100 proc.; 7–10 balų įvertinimus gavo vidutiniškai apie 52 proc., o 9–10 balų įvertinimus – vidutiniškai apie 15 proc. dešimtokų. 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių procentinė dalis didžiausia (25,1 proc.) Jurbarko r. savivaldybėje.

Sėkmingai dalyvavusių matematikos pasiekimų patikrinime ir įvertintų 4–10 balų mokinių dalis svyruoja nuo 78,4 proc. (Raseinių r.) iki 94,1 proc. (Šakių r.). 7–10 balų įvertinimus gavo vidutiniškai apie 43 proc., o 9–10 balų įvertinimus – vidutiniškai apie 19 proc. dešimtokų. 9–10 balų įvertinimus per matematikos patikrinimą gavusių mokinių dalis procentais yra didžiausia (28,8 proc.) Marijampolės savivaldybėje.

Patikrinimų rezultatai rodo, kad mokinių matematikos pasiekimų, įvertintų 4–10 balų, dalis nuo 3 iki 19 procentinių punktų mažesnė už lietuvių kalbos (gimtosios) pasiekimų įvertinimus, išskyrus Šalčininkų rajoną, kur vertinimai vienodi.

13 pav. Mokinių, 2012 m. sėkmingai dalyvavusių PUPP, dalis (proc.)

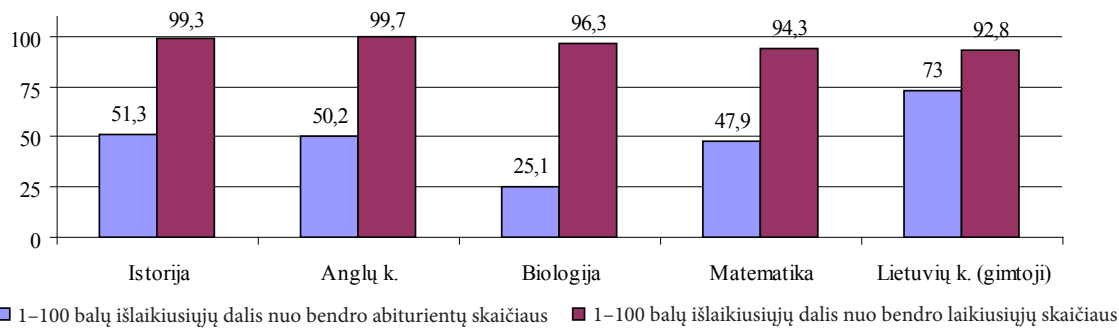
Duomenų šaltinis: NEC

Daugiau kaip pusė savivaldybių (51,6 proc.) PUPP laiko labai svarbiu švietimo kokybės užtikrinimo veiksniu, ketvirtadalis (25,8 proc.) – svarbiu, šiek tiek daugiau kaip penktadalis (22,6 proc.) – nelabai svarbiu.

Valstybinių brandos egzaminų rezultatai

Patikimiausias bendrojo ugdymo rezultatų savivaldybėse vertinimo šaltinis yra valstybiniai brandos egzaminai (toliau tekste – VBE). NEC duomenimis, 2012 m. lietuvių kalbos (gimtosios) valstybinį brandos egzaminą išlaikė beveik 93 proc. laikusių vidutinio dydžio savivaldybių abiturientų, matematikos VBE – per 94 proc., biologijos VBE – per 96 proc., istorijos VBE – 99,3 proc., užsienio (anglų) kalbos VBE – 99,7 proc.

14 pav. Valstybinius brandos egzaminus išlaikiusių 1–100 balų abiturientų dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: NEC

Didžiausia išlaikiusiųjų VBE nuo visų abiturientų dalis buvo: lietuvių (gimtosios) k. ir matematikos – Plungės, istorijos – Akmenės, biologijos – Pakruojo, užsienio (anglų) kalbos – Jonavos rajonų savivaldybėse. Mažiausia daugumos aptariamų VBE išlaikiusiųjų dalis buvo Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklose. Šis rodiklis papildo švietimo pasekmių rodiklį apie abiturientų stojimą į valstybės finansuojamas universitetines programas. Šalčininkų rajono savivaldybėje jis tesiekia 13 proc. ir yra mažiausias šalyje.

1 lentelė. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus 1–100 balų, dalis (proc.) lyginant su bendru abiturientų skaičiumi

Savivaldybė	Valstybinis brandos egzaminas				
	anglų k.	biologijos	istorijos	lietuvių k. (gimtosios)	matematikos
Akmenės r.	50,5	18,0	67,1	66,4	48,1
Anykščių r.	40,0	26,9	41,2	55,8	41,5
Biržų r.	53,9	27,9	45,5	76,8	59,8
Elektrėnų sav.	59,1	19,6	64,7	86,0	59,1
Jonavos r.	67,2	21,2	54,8	84,6	51,5
Joniškio r.	54,1	22,3	65,5	76,4	50,5
Jurbarko r.	46,2	24,2	54,1	74,3	51,7
Kaišiadorių r.	55,7	27,4	40,2	82,3	50,9
Kėdainių r.	50,6	25,3	48,1	67,4	38,9
Kelmės r.	38,8	28,6	45,5	64,0	29,9
Kretingos r.	52,3	23,6	48,0	80,1	55,9
Marijampolės sav.	64,4	24,9	48,2	84,3	52,8
Mažeikių r.	64,2	19,2	57,0	77,1	58,2
Pakruojo r.	48,8	41,5	51,7	74,9	48,3
Pasvalio r.	48,1	25,5	58,6	66,9	56,4
Plungės r.	45,8	33,3	39,3	87,0	67,4
Prienų r.	48,9	30,9	60,7	73,7	38,9
Radviliškio r.	42,5	24,1	54,9	70,1	53,3
Raseinių r.	52,8	31,4	52,0	76,8	38,4
Rokiškio r.	32,4	31,4	39,6	70,3	57,7
Šakių r.	38,4	28,1	47,5	75,6	44,7
Šalčininkų r.	13,6	10,7	32,2	46,4	23,2
Šilalės r.	46,8	27,1	48,3	69,6	32,7
Šilutės r.	56,0	28,4	55,2	82,5	48,0
Švenčionių r.	31,9	16,9	52,2	67,0	29,0
Tauragės r.	48,2	26,6	37,9	67,0	50,8
Telšių r.	49,1	27,4	51,3	78,4	57,9
Trakų r.	42,2	16,9	51,6	59,8	38,6
Ukmergės r.	66,0	26,1	48,3	73,6	48,8
Utenos r.	60,7	24,3	65,5	78,6	55,4
Vilkaviškio r.	56,2	23,1	54,8	66,1	36,6
Vidutiniškai	50,2	25,1	51,3	73,0	47,9

Duomenų šaltinis: NEC

2012 m. laidos abiturientams vidutinėse savivaldybėse sėkmingiausias buvo užsienio (anglų) kalbos valstybinis brandos egzaminas – net 19-oje savivaldybių (61,3 proc.) šį egzaminą išlaikė visi laikiusieji; istorijos VBE visi abiturientai išlaikė 12-oje savivaldybių (38,7 proc.), biologijos VBE – tik dviejose savivaldybėse (6,5 proc.). Lietuvių (gimtosios) kalbos ir matematikos VBE 100 proc. nebuvo išlaikyti nė vienoje iš aptariamų grupės savivaldybių.

2 lentelė. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus 1–100 balų, dalis (proc.) lyginant su laikiusiųjų egzaminą skaičiumi

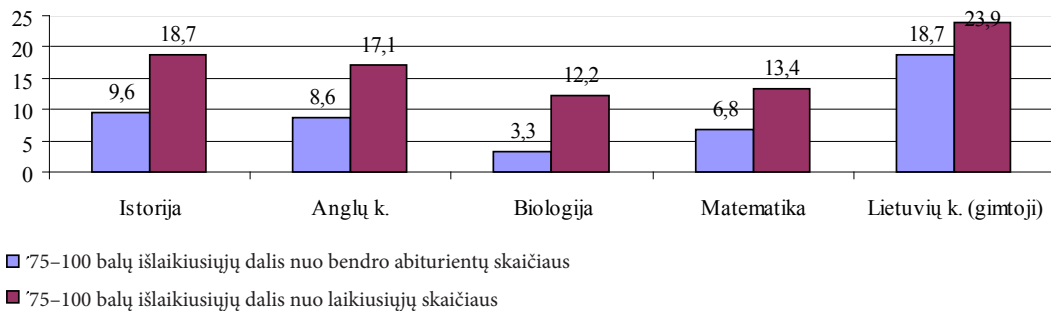
Savivaldybė	Valstybinis brandos egzaminas				
	anglų k.	biologijos	istorijos	lietuvių k. (gimtosios)	matematikos
Akmenės r.	100,0	100,0	100,0	89,7	89,1
Anykščių r.	100,0	94,7	99,3	91,7	89,7
Biržų r.	100,0	96,8	100,0	91,5	94,1
Elektrėnų sav.	99,3	95,8	98,7	93,5	84,2
Jonavos r.	100,0	92,8	100,0	91,1	98,4
Joniškio r.	100,0	98,0	99,3	91,3	91,0
Jurbarko r.	100,0	97,6	100,0	92,5	92,9
Kaišiadorių r.	100,0	96,1	100,0	95,3	97,9
Kėdainių r.	99,6	98,5	99,2	96,7	93,6
Kelmės r.	99,3	97,3	100,0	90,0	92,6
Kretingos r.	100,0	96,3	100,0	92,0	96,4
Marijampolės sav.	100,0	93,7	100,0	95,3	93,8
Mažeikių r.	99,0	98,4	98,9	95,9	96,1
Pakruojo r.	100,0	97,7	99,1	92,8	93,5
Pasvalio r.	99,3	92,0	98,9	87,9	90,8
Plungės r.	100,0	97,7	100,0	93,3	97,4
Prienų r.	100,0	95,3	99,4	91,0	91,9
Radviliškio r.	99,5	98,1	98,8	93,6	96,7
Raseinių r.	100,0	96,5	100,0	93,2	95,8
Rokiškio r.	100,0	96,9	99,4	93,7	93,2
Šakių r.	98,7	99,1	99,5	94,7	94,7
Šalčininkų r.	100,0	94,3	95,5	76,2	91,9
Šilalės r.	99,5	94,5	98,2	85,9	91,8
Šilutės r.	100,0	96,4	100,0	92,8	98,4
Švenčionių r.	100,0	89,8	98,8	85,8	91,9
Tauragės r.	99,2	99,2	94,7	96,7	97,3
Telšių r.	99,2	97,8	98,4	92,5	93,7
Trakų r.	100,0	100,0	99,5	89,5	96,9
Ukmergės r.	100,0	98,0	100,0	97,6	97,4
Utenos r.	99,7	88,3	99,1	94,5	94,8
Vilkaviškio r.	99,6	97,2	98,8	91,9	94,8
Vidutiniškai	99,7	96,3	99,3	92,8	94,3

Duomenų šaltinis: NEC

Analizuojant valstybinius brandos egzaminus aukščiausių balų aspektu, išryškėja, kad nepaisant to, jog lietuvių (gimtosios) kalbos egzamino išlaikymo rodiklis žemiausias, gautų aukščiausių įvertinimų rodiklis didžiausias: 75–100 balų buvo įvertinti 23,9 proc. šį egzaminą išlaikiusių abiturientų. Antroje vietoje pagal aukščiausius įvertinimus 2012 m. buvo istorijos VBE (18,7 proc.), trečioje – užsienio (anglų) kalbos VBE (17,1), ketvirtoje – matematikos VBE (13,2 proc.). Mažiausiai tarp aptariamų VBE vidutinio dydžio savivaldybėse aukščiausių įvertinimų gauta iš biologijos egzamino (12,2 proc.).

15 pav. Valstybinius brandos egzaminus išlaikiusių 75–100 balų abiturientų dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: NEC

Didžiausia dalis, gavusių 75–100 balų, nuo visų abiturientų buvo: lietuvių (gimtosios) kalbos egzamino – Marijampolės savivaldybėje, matematikos – Plungės, istorijos – Pakruojo, biologijos – Joniškio, užsienio (anglų) kalbos – Jonavos rajonų savivaldybėse.

3 lentelė. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus 75–100 balų, dalis (proc.) lyginant su bendru abiturientų skaičiumi

Savivaldybė	Valstybinis brandos egzaminas				
	anglų k.	biologijos	istorijos	lietuvių k. (gimtosios)	matematikos
Akmenės r.	6,6	2,4	12,1	12,1	2,1
Anykščių r.	4,8	2,1	6,9	8,4	6,0
Biržų r.	8,7	4,0	9,6	18,0	10,2
Elektrėnų sav.	6,4	5,5	8,1	23,4	8,1
Jonavos r.	20,4	2,8	13,5	20,4	12,4
Joniškio r.	10,9	6,4	13,6	14,1	6,8
Jurbarko r.	7,9	3,3	8,8	17,2	6,0
Kaišiadorių r.	7,0	3,7	4,6	23,2	7,4
Kėdainių r.	11,7	3,0	9,1	23,8	5,3
Kelmės r.	3,0	2,9	9,5	11,9	3,2
Kretingos r.	12,4	3,0	10,9	20,5	11,5
Marijampolės sav.	15,7	5,7	11,4	26,7	9,2
Mažeikių r.	12,4	3,6	11,1	19,3	9,7
Pakruojo r.	6,8	4,8	14,0	23,7	4,8
Pasvalio r.	6,1	1,6	9,6	15,3	6,1
Plungės r.	9,4	6,3	11,7	25,0	13,5
Prienų r.	7,6	2,7	9,5	16,0	5,3
Radviliškio r.	7,1	3,4	9,2	15,4	6,2
Raseinių r.	9,0	3,4	11,0	24,3	5,1
Rokiškio r.	3,2	5,0	5,0	16,1	5,9
Šakių r.	5,5	3,0	9,3	18,6	6,0
Šalčininkų r.	3,1	0,6	3,7	8,7	4,1
Šilalės r.	4,7	2,7	8,5	13,4	3,4
Šilutės r.	8,2	2,4	10,9	17,8	7,7
Švenčionių r.	6,8	2,5	6,4	9,6	4,1
Tauragės r.	7,0	3,9	11,6	20,9	8,0
Telšių r.	7,6	3,1	9,9	26,6	7,0
Trakų r.	6,0	1,4	11,2	14,6	3,8
Ukmergės r.	9,2	4,5	8,4	21,6	6,9
Utenos r.	10,6	1,3	10,8	21,3	6,1
Vilkaviškio r.	9,5	2,2	7,6	18,0	5,2
Vidutiniškai	8,6	3,3	9,6	18,7	6,8

Duomenų šaltinis: NEC

Duomenų apie 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus 75–100 balų, dalies lyginant su laikusiųjų egzaminą skaičiumi analizė rodo, kad šiame lygmenyje pirmąją Marijampolės savivaldybę. Jos abiturientai pagal penkių aptariamų VBE įvertinimus 75–100 balų yra 2–5 vietose (iš 31). Jonavos ir Plungės rajonų savivaldybių abiturientai į pirmąjį penketuką pakliūva pagal trijų VBE, Kretingos, Pakruojo, Šalčininkų ir Tauragės rajonų savivaldybių abiturientai – pagal dviejų VBE įvertinimų 75–100 balų dalį. Jonavos rajono savivaldybės abiturientai pirmąją pagal užsienio (anglų) kalbos ir matematikos aukščiausius įvertinimus. Į paskutinį penketuką pagal trijų VBE įvertinimų 75–100 balų dalį pakliūva Anykščių, Kelmės, Pasvalio, Rokiškio, Šalčininkų rajonų savivaldybių ir Elektrėnų savivaldybės abiturientai; pagal dviejų VBE įvertinimų 75–100 balų dalį – Akmenės, Švenčionių, Trakų ir Vilkaviškio rajonų savivaldybių abiturientai.

4 lentelė. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus 75–100 balų, dalis lyginant su laikusiųjų egzaminą skaičiumi (proc.)

Savivaldybė	Valstybinis brandos egzaminas				
	anglų k.	biologijos	istorijos	lietuvių k. (gimtosios)	matematikos
Akmenės r.	13,0	13,5	18,0	16,4	3,8
Anykščių r.	11,9	7,4	16,5	13,7	12,9
Biržų r.	16,1	14,0	21,1	21,4	16,1
Elektrėnų sav.	10,7	5,5	12,3	25,5	11,5
Jonavos r.	30,3	12,0	24,6	22,0	23,7
Joniškio r.	20,2	28,0	20,7	16,8	12,3
Jurbarko r.	17,0	13,4	16,2	21,4	10,9
Kaišiadorių r.	12,6	13,0	11,4	26,9	14,2
Kėdainių r.	23,0	11,8	18,7	34,1	12,7
Kelmės r.	7,8	9,9	20,9	16,7	9,8
Kretingos r.	23,7	12,3	22,6	23,6	19,8
Marijampolės sav.	24,4	21,4	23,5	30,2	16,3
Mažeikių r.	19,1	18,5	19,3	24,0	16,1
Pakruojo r.	13,9	11,4	26,9	29,3	9,3
Pasvalio r.	12,5	1,6	16,1	20,1	9,7
Plungės r.	20,5	18,3	29,8	26,8	19,5
Prienų r.	15,6	8,2	15,6	19,8	12,6
Radviliškio r.	16,7	14,0	16,5	20,6	11,3
Raseinių r.	17,1	10,4	21,2	29,5	12,7
Rokiškio r.	9,9	15,3	12,4	21,5	9,6
Šakių r.	14,2	10,6	19,5	23,3	12,8
Šalčininkų r.	22,9	5,7	10,9	14,3	16,3
Šilalės r.	10,0	9,4	17,3	16,6	9,4
Šilutės r.	14,7	8,1	19,7	20,0	15,8
Švenčionių r.	21,3	13,6	12,0	12,3	13,1
Tauragės r.	14,3	14,5	28,9	30,2	15,3
Telšių r.	15,4	11,0	19,0	31,4	11,3
Trakų r.	14,2	8,2	21,6	21,8	9,4
Ukmergės r.	14,0	16,8	17,5	28,7	13,7
Utenos r.	17,4	4,8	16,4	25,6	10,4
Vilkaviškio r.	16,8	9,4	13,8	25,0	13,4
Vidutiniškai	17,1	12,2	18,7	23,9	13,4

Duomenų šaltinis: NEC

Vidutinių savivaldybių švietimo padaliniai VBE svarbą švietimo kokybės užtikrinimo savivaldybėje požiūriu įvertino taip: 20 (64,5 proc.) savivaldybių – labai svarbu, 10 (32,3 proc.) savivaldybių – svarbu, 1 (3,2 proc.) savivaldybei – nelabai svarbu.

Švietimo pasekmių rodikliai

Aptariamos grupės savivaldybėse 2012 m. į profesinio mokymo įstaigų pirmą kursą priimti 3 335 mokiniai, įgiję pagrindinį išsilavinimą, 1 247 – jo neturintys, 1 213 – įgiję vidurinį išsilavinimą, 128 – neįgiję.

Duomenys apie 2010 m. ir 2012 m. į profesinio mokymo įstaigas priimtų mokinių išsilavinimą rodo, kad dešimtokų, įgijusių pagrindinį išsilavinimą ir įstojuusių į profesinio mokymo įstaigas, skaičius savivaldybėse per dvejus metus sumažėjo 38,1 proc., o priimtųjų, kurie neįgiję pagrindinio išsilavinimo, skaičius padidėjo 60,3 proc. Kretingos, Pakruojo, Raseinių, Vilkaviškio rajonų savivaldybėse, kur ganėtinai didelė dalis mokinių sėkmingai

dalyvavo PUPP, gerokai sumažėjo neįgijusių pagrindinio išsilavinimo mokinių, priimtų į profesinio mokymo įstaigas. Vidutinėse savivaldybėse abiturientų, įstojusių į profesinio mokymo įstaigas, skaičius per dvejus metus sumažėjo 5,5 proc. (2010 m. įstojo 1 283, 2012 m. – 1 213 mokinių), tačiau 1,3 proc. padidėjo priimtų, kurie baigė vidurinio ugdymo programą, bet neįgijo vidurinio išsilavinimo, mokinių (2010 m. priimta 97, 2012 m. – 128 mokiniai) skaičius. Per aptariamą laikotarpį abiturientų, stojančių į profesinio mokymo įstaigas, dalis padidėjo Biržų (1,9 proc.), Pasvalio (1,7 proc.), Prienų ir Trakų (1,5 proc.) rajonų savivaldybėse. Abiturientų, priimtų į profesinio mokymo įstaigas, skaičius svyruoja nuo 83 (Šalčininkų r. savivaldybė) iki 12 (Plungės r. savivaldybė). Nė vienoje aptariamose grupėse savivaldybėje į profesinio mokymo įstaigas 2010 m. ir 2012 m. nebuvo priimta mokinių, baigusiu aukštųjų studijų programas.

2012 m. daugiausiai abiturientų į Lietuvos universitetus įstojo iš Kėdainių (59,4 proc.), mažiausiai – iš Kelmės (23,0 proc.) rajonų savivaldybių. Į Lietuvos kolegijas daugiausiai abiturientų įstojo iš Kretingos (40,5 proc.), mažiausiai – iš Kelmės (16,2 proc.) rajonų savivaldybių.

Į nemokamas universitetines studijų programas Lietuvoje įstojo nuo 31,8 proc. (Jonavos r.) iki 13 proc. (Šalčininkų r.), atitinkamai į kolegines – nuo 29,6 proc. (Kretingos ir Jurbarko r.) iki 10,6 proc. (Kelmės r.) savivaldybių abiturientų.

Išvados

Aptariamose grupėse savivaldybės deda pastangas švietimo kokybei užtikrinti ir gerinti. Dažniausiai tam naudojamas mokyklų konsultavimas ir priežiūra, tačiau vis dažniau imama taikyti ir modernesnius švietimo kokybės užtikrinimo būdus – stebėseną, išorinį vertinimą, švietimo būklės ir mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą.

Savivaldybės yra parengusios aktualius švietimo stebėsenos rodiklių sąrašus, galinčius padėti įvertinti ir prognozuoti atskirų švietimo posistemių ir elementų būklę, priimti reikiamus sprendimus, nors kol kas kyla problemų surinktus duomenis taikant praktikoje.

Mokyklų veiklos priežiūros apimtys rodo, kad visų vidutinių savivaldybių švietimo padaliniai šį kokybės užtikrinimo būdą taiko dažniausiai, tačiau veiksmingu jį laiko tik dešimtadalis savivaldybių.

Priežiūrinių mokyklų aprėptis priklauso nuo švietimo padalinio specialistų ir mokinių skaičiaus santykio: kuo daugiau mokinių tenka vienam specialistui, tuo rečiau vykdoma mokyklų priežiūra.

Informacija, gauta taikant visus švietimo kokybės užtikrinimo būdus, vidutinėse savivaldybėse dažniausiai naudojama ne kaitos strategijoms kurti ar planavimo kokybei gerinti, o apžvalgoms ir ataskaitoms rengti.

Nė vienos vidutinės savivaldybės lygmeniu nėra susitarta dėl geros mokyklos sampratos.

Privalomieji lietuvių kalbos (gimtosios) ir matematikos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų rezultatai, rodantys reikšmingus skirtumus tarp savivaldybių (8,5 proc. punkto skirtumas sėkmingai dalyvavusiųjų lietuvių kalbos (gimtosios) ir 15,7 proc. punkto skirtumas sėkmingai dalyvavusiųjų matematikos patikrinimuose), kelia klausimą, ar kai kuriose savivaldybėse pakanka priemonių švietimo kokybei užtikrinti.

Tiek PUPP, tiek VBE geresni rezultatai, pasiekti iš humanitarinių ir socialinių dalykų, skatina ieškoti priemonių, galinčių stiprinti mokinių gebėjimus mokantis tikslųjų ir gamtos mokslų.

Didesnis stojančiųjų į profesinio mokymo įstaigas skaičius stebimas tose savivaldybėse, kuriose mokinių dalyvavimas PUPP buvo mažiau sėkmingas.

Stojimo į aukštųjų universitetinių ir neuniversitetinių studijų valstybės finansuojamas programas rezultatai tiesiogiai susiję su valstybinių brandos egzaminų rezultatais: kuo didesnė savivaldybės abiturientų dalis išlaikė VBE, tuo didesnė jų dalis pateko į valstybės finansuojamas programas.